

राष्ट्रीय सहकार विकास निगम पुरस्कृत सहकारी
कुक्कुट पालन संस्थांकडून थकबाकीबाबत
एकमुस्त करार (वन टाईम सेटलमेंट)
करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : संकिर्ण-२०२०/ प्र.क्र. ७८/ पदुम-४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०००३२.
दिनांक : ८ जानेवारी, २०२१.

वाचा :- आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयीन पत्र क्र.कुक्कुट-१/
एनसीडीसी-२०२०/३९५७/२०२०/ पसं १३, पुणे दि. ७.७.२०२०

प्रस्तावना :-

ग्रामीण भागात सहकारी तत्वावरील कुक्कुट पालन व्यवसायास प्रोत्साहन देण्याच्या दृष्टीने, शासनाने हमी घेवून राष्ट्रीय सहकार विकास निगम, नवी दिल्ली या संस्थेकडून आर्थिक हमीद्वारे सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांची स्थापना करण्याचे धोरण स्वीकारले होते. त्यानुसार महाराष्ट्र राज्यात राष्ट्रीय सहकार विकास निगम, नवी दिल्ली परस्कृत सहकारी तत्वावरील एकूण ७३ कुक्कुट पालन संस्थांना सन १९८६-८७ ते १९९७-९८ पर्यंत मंजूरी प्रदान करण्यात आलेली आहे. ग्रामीण भागातील कुक्कुट विकास व संवर्धन तसेच, रोजगार निर्मितीच्या दृष्टीने केंद्र व राज्य शासनामार्फत सदरची योजना राबविण्यात आलेली आहे.

राज्यातील एकूण ७३ सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांच्या प्रकल्पांना राष्ट्रीय सहकार विकास निगम कडून राज्य शासनाच्या हमीद्वारे अर्थसहाय्य उपलब्ध करून घेऊन कर्ज आणि राज्य शासनाकडून भाग-भांडवल या स्वरूपात अर्थसहाय्य प्रदान करण्यात आलेले आहे.

सदर योजनेमध्ये राष्ट्रीय सहकार विकास निगम, नवी दिल्ली यांनी शासनामार्फत सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांना आर्थिक मदत देण्याच्या योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्याची प्रमाणके वेळोवेळी सुधारीत केली व त्यानुसार, सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांच्या प्रकल्पांना प्रमाणकानुसार राज्य शासनामार्फत अर्थसहाय्य प्रदान करण्यात आलेले आहे.

राज्य शासनाने ज्या एकूण ७३ सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांच्या प्रकल्पांना रा.स.वि.नी. पुरस्कृत योजनेखाली अर्थसहाय्य दिलेले आहे. त्यापैकी सद्यस्थितीत १३ संस्था चालू स्थितीत असून २६ संस्था बंद आहेत. ३१ संस्था अवसायानात घेण्यात आलेल्या असून ३ संस्था पूर्ण कर्जमूक्त झालेल्या आहेत. सदर ७० संस्थांकडून राज्य शासनाला अपेक्षित असलेली कर्ज वसूलीची स्थिती अत्यंत असमाधानकारक आहे व त्यामुळे या योजनेसंदर्भात विभागाच्या लेखा परिक्षणात लेखा परिक्षकांकडून वेळोवेळी आक्षेप उपस्थित करण्यात आलेले असून लोकलेखा समितीद्वारेही हरकतीचे प्रश्न उपस्थित करण्यात आलेले आहेत. यापूर्वी अर्थसहाय्य प्रदान केलेल्या प्रकल्पांचा आढावा घेण्यासाठी शासनाने १९९४ मध्ये नेमलेल्या उप समितीने देखील अत्यंत

असमाधानकारक कर्ज वसूली असल्याने, नवीन प्रकल्पांना प्रचलित योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्य न देण्याची शिफारस केली आहे. यानुसार १९९४ नंतरच्या अन्य नवीन प्रकल्पांना शासनाने अर्थसहाय्य मंजूर केलेले नाही.

राष्ट्रीय सहकार विकास निगम पुरस्कृत कुक्कुट पालन सहकारी संस्थांची वसुली अत्यंत असमाधानकारक असून, संस्थांकडून कर्ज वसूलीस प्रतिसाद मिळत नाही. राष्ट्रीय सहकार विकास निगम पुरस्कृत चालू, बंद व अवसायानातील एकूण ७० सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांची (चालू संस्था १३, बंद संस्था २६ आणि अवसायानात गेलेल्या ३१ संस्था) दि.३१.०३.२०२० अखेर एकूण रु.१४५१४.८७ लक्ष एवढी शासनाची थकीत बाकी आहे. यापैकी चालू १३ संस्थांची मार्च, २०२० अखेर थकबाकी रु.२५१५.८४ लक्ष, बंद संस्थांची मार्च, २०२० अखेर थकबाकी रु.८८३३.९४ लक्ष आणि अवसायानात गेलेल्या ३१ संस्थांची थकबाकी रु. ५२८३.९५ लक्ष एवढी आहे.

सहकारी कुक्कुट पालन संस्थांची कर्ज वसूलीची असमाधानकारक स्थिती विचारात घेवून राष्ट्रीय सहकार विकास निगम पुरस्कृत कुक्कुट पालन सहकारी संस्थांकडून १४ वर्षा अखेर थकीत मुद्दल, थकीत व्याजाच्या टप्प्यानुसार ४० ते ५० टक्के व्याज माफी देवून उर्वरित व्याज आणि दि.३१.०३.२०२० अखेर थकीत भागभांडवल वसूल करण्याच्या अनुषंगाने एकमुस्त करार (वन टाईम सेटलमेंट) करण्यासंदर्भात दि.२२ डिसेंबर, २०२० रोजी पार पडलेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत मंत्रिमंडळाने निर्णय घेतलेला असून, त्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

राष्ट्रीय सहकार निगम पुरस्कृत ज्या चालू व बंद सहकारी कुक्कुट पालन संस्था एक मुस्त करारास सहमती दर्शवतील, अशा कुक्कुट पालन सहकारी संस्थांना प्रदान केलेल्या कर्जाच्या १४ वर्षा अखेर थकीत मुद्दल, थकीत व्याजाच्या टप्प्यानुसार खालीलप्रमाणे व्याज आकारणी करून तसेच, राज्य शासनाचे दि.३१.०३.२०२० अखेर थकीत भाग-भांडवल वसूल करण्यात येवून, उर्वरित व्याज व दंडव्याज माफ करण्यास याद्वारे शासनाची मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

(रु.लाखात)

अ.क्र.	संस्था स्थापनेपासून १४ वर्षे अखेर थकीत व्याजाची रक्कम	एकमुस्त करारांतर्गत व्याज माफी रक्कमेची टक्केवारी.
१	रु. ० ते रु.१५०.००	५० टक्के
२	रु.१५१.०० व त्यापुढे	४० टक्के

या शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून एकमुस्त करारात सहभागी होण्यासाठी संबंधित संस्थेस १ महिन्याचा कालावधी देण्यात यावा. संबंधित सहाय्यक निबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) यांनी संबंधित जिल्ह्याचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, जे की राष्ट्रीय सहकार विकास निगम पुरस्कृत सहकारी कुक्कुट पालन संस्थेच्या जिल्हा स्तरीय सनियंत्रण समितीचे अध्यक्ष आहेत, यांच्या समवेत संबंधित संस्थेचा करार करण्याची कार्यवाही करावी. तसेच, एकमुस्त करारांतर्गत करार केल्याच्या दिनांकापासून वसुलपात्र रक्कम शासनाकडे परतफेड करण्यासाठी ६

महिन्यांचा कालावधी देण्यात यावा. ज्या संस्थांना एकमुस्त कराराचा लाभ देण्यात येईल, त्या संस्थांनी पुढील १० वर्षे कुक्कुट व्यवसाय सुरू ठेवणे बंधनकारक राहील.

एकमुस्त करारांतर्गत सहकारी कुक्कुट पालन संस्थेचे हस्तांतरण अन्य संस्थेकडे करावयाचे झाल्यास, ज्या संस्थेकडे सहकारी कुक्कुट पालन संस्थेचे हस्तांतरण करावयाचे आहे, त्या संस्थेस देखील सदर प्रक्षेत्रावर १० वर्षे कुक्कुट पालन व्यवसाय करणे बंधनकारक राहील या अटीवरच संस्थेचे हस्तांतरण मान्य करण्यात यावे.

तसेच, एकमुस्त करारात सहभागी होणा-या संस्थांना कुक्कुट पालन व्यवसायात स्थिरावलेल्या / अनुभवी प्रतिथयश संस्थांबरोबर करार करून कुक्कुट पालन व्यवसाय करण्याची मुभा राहील.

चालू संस्थांनी एकमुस्त करारात सहभागी झाल्यानंतर पुढील १० वर्षात कुक्कुट पालन व्यवसाय चालू न ठेवल्यास चालू संस्थेची चल व अचल मालमत्ता जप्त करण्यात येईल. याबाबतची कार्यवाही संबंधित सहाय्यक निबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) यांनी करावयाची आहे. तसेच, बंद संस्थांनी एकमुस्त करारामध्ये सहभाग घेतल्यानंतर ६ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये सदर संस्था चालू करणे बंधनकारक राहील.

ज्या संस्था या योजनेत सहभागी होतील त्यांना त्या संस्थेची मालमत्ता शासनाच्या पूर्व परवानगीशिवाय १० वर्षे विकता येणार नाही.

ज्या संस्था या योजनेचा शासन निर्णय निर्गमित झाल्यापासून ६ महिन्यात त्यांना देय असलेल्या रकमेचा भरणा करणार नाहीत, त्यांची मालमत्ता जप्त करून लिलाव करून देय रक्कम वसूल करण्यात यावीत.

याबाबत संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील अस्तित्वात असलेल्या जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समितीमार्फत याबाबत देखरेख करण्यात यावी.

मंत्रिमंडळाने घेतलेल्या उपरोक्त निर्णयाप्रमाणे अंमलबजावणी करण्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचे अध्यक्षतेखालील जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समितीची राहील. राज्य स्तरावर आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे या योजनेचे सनियंत्रण करतील.

एकमुस्त करारांतर्गत संबंधित संस्थेकडून शासनास प्रत्यक्ष देय रक्कम निश्चित करून या रकमेचा समावेश करारनाम्यात करण्यापूर्वी सर्व लेखे बिनचूक असल्याबाबतची खातरजमा करण्यात यावी.

एकमुस्त कराराच्या अनुषंगाने आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी त्यांच्या स्तरावरून सर्व संबंधितांना तात्काळ निर्गमित करण्यात याव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आलेला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०२१०१०८१६४६३२८८०१ आहे. हा शासन निर्णय डीजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात आलेला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या नावाने व आदेशानुसार,

(अनूप कुमार)
शासनाचे प्रधान सचिव.

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.मंत्री (पशुसंवर्धन व दुग्धव्यवसाय) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा.राज्यमंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, औंध पुणे-६७.
६. आयुक्त सहकार, महाराष्ट्र राज्य, मध्यवर्ती इमारत, पुणे.
७. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व संबंधित.
८. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन, सर्व संबंधित विभाग.
९. सहनिबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) आयुक्त दुग्धव्यवसाय विकास यांचे कार्यालय, वरली, मुंबई.
१०. कक्ष अधिकारी (व्यय-२), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
११. कक्ष अधिकारी (१४३१), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१२. कक्ष अधिकारी, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१३. जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त सर्व.
१४. उप निबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) सर्व.
१५. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व.
१६. सहाय्यक निबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) सर्व.
१७. निवडनस्ती कार्यासन (पदुम-४).